Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. • I2

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: Gamal Engkultur.

Oppskr. av: Peter Berg.

(adresse): Aasheim, Kråkstad.

Fylke: Akershus.

Herad: Kråkstad.

Bygdelag: Kråkstad.

Gard:

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

En har i tidligere emner pekt på vår bygd Kråkstad som en utpreget jordbruksbygd helt fra de eldste tider."Kråkstadboka" anförer i sin beretning om "Aakerbruket",at merker etter jordbruket kan föres tilbake helt til"steinalderen" her i vort land og at Kråkstad utvilsomt hörer til de eldste jordbruksbygder.

Bygdearealet i Kråkstads flate beskaffenhet og for en stor del nokså stenfrie jord innböd selvsakt også i gammel tid til dyrkning av jorden med åker,eng,beite og dermed husdyrhold. En skulle anta,at i gamal tid lå nokså store arealer her sågodtsom færdig for åkerbruk og dette areal er da etterhvert utvidet ved nyrydding og "Bråtåbrenning" - og særlig da i den tiden husmannsvesenet var på sitt höieste.

Kråkstadboka regner betegnelsen "Husmenn"-tjener -tyende) - for meget gammel og tidfester det som kjendt helt ned til Vikingetiden,men siger i sin beretning, at fremover i nyere tid skifter ordet innhold og i xxx siste halvdel av det I8 årh. brukes det i samme betydning som nu d.v.s. en mann som har forpaktet eller ryddet en hytteeller plass med noe jord til og svarer kontant betaling eller arbeide til den gård som plassen tilhörer. ---- "Bråtåbrending" og dermed utvidet åkerareal skjöd fart da dyrkningen av rug blev kjendt her

3067

i landet. Det var denne kornsort man i gammel tid mest brukte å så i asken etter bråtåbrendingen -"Bråtårug". --- Kråkstadboka siger at skikken skal være kommet inn i landet med Finnene og denne bruksmåten blev så almindelig,at den er benevnt med"Bråtåbruket", og den er også kjendt i vår bygd - derom vidner stedsnavn her i bygden som Bråthe, Bråten, Myrbråten o.s.v.

Dog siger Kråkstadboka vidre,at den beryktede bråtåbrending som innvandrede finner drev - til stor skade for skogen - neppe passer for vort distrikt.

Her utförte man dette arbeide mere som oppryddning av "virekratt" og mindre skograbber-en som å gå lös på selve skogen, og navnet "Kåså-brenning" er mye brukt for dette arbeide.

I våre dage forekommer det også bråtåbrending, men nu er det bekkekanter og rabber som lite egner seg for plogen,som blir rensket opp,brendt og senere utlagt til beite og nu sjölsagt med isåning av grasfrö, beitefrö og dertil gjödsling med kunstgjödsel.

I gammel tid var også jordbruksmåten her den, at man brukte det og det stykke til det og det kornslag eller til beite,slåtteland eller eng. -- De såkaldte"havreskifter" blev utnyttet så lenge det overhodet ville vokse korn der. Senere,når det ikke nyttet å så korn der blev disse stykker - arealer - liggende som såkaldte "havreekre" eller "havretrede".

Stykket eller arealet grodde så til med ugras eller naturlig gras og husdyra beitet der. Derav navnet "Havretrede". En måtte så se seg om etter plass for rydning av ny jord,som ville "bære" korn og det blev ny "kåsåbrenning".

I Kråkstadboka berettes,at fra 1814 og fremover spores en ny og bedre utvikling av jordbruket.

Man forstod at det svarte seg å drive skiftebruk og ikke utpine jorden med samme kornsort år etter år, og at det lönte seg å tilföre jordstykket gjödsel enten ved utspredning av oppsamlet gjödsel etter gyra eller tilföring av ny ubrukt jord fra bekkekanter og lignende. Man erfarte også etter hvert, at man på den måte også kunne opnå bedere slåtteland, og mere avling av höi, når disse stykker og arealer fik hvileperiode og blev utlagt til eng.

I kråkstadboka pekes det på innberetning fra amtmannen som beretter om stor fremgang fra 1830 og oppover. Fra den tid synes regelsmessig gröftning, gjödsling og avvekslende sædarter og komme i bruk her i distriktet. Men havreskiftet med påfölgende "ekre" og " trede" var seiglivet i Kråkstad.

Kråkstadboka siger, at så sent som i 1871 sendte Statistisk Centralbyrå ut en forespörlsel: "Hvor stor del av det dyrkede areal henlegges til "brakk" og usådde havreskifter år om andet"?- Av Follobygdene står Kråkstad lavest med 2/5! Det fremgår vidre fra innberetningene fra 1865, at man da forlengst hadde lært å dyrke kunstig eng og Kråkstad fremheves spesielt som den bygd der står höiest i så-henseende av Follobygdene.

Å tidfeste bestemt når en lærte å dyrke kunstig eng er vanskelig, men en skulle anta at dette er kommet som en gradvis utvikling og en skulle anta å kunne skrive den helt ned til 17 -1800 - årsskiftet.

Kråkstadboka nevner, at i tal som 1850 så er vi kommet inn i kulturjordbrukets periode med intensere drift. I innberetning av 1865 anföres det, at i Kråkstad Prestegjeld er kunstig eng 1/3 av innmarken.

Hvad utslåtter angår med "voldhöi", så har det været lite av disse her i Kråkstad også i gammel tid.

Arealet har enten været dyrket mark eller skog. Enkelte rabber har det nok kanske været og da som oftes i forbindelse med nedlagte husmannsplasserx og lignende, og så selfölgelig gröftekanter, bekkekanter og små rabber, kroker og viker innex i innmarken.

Her i bygden er navnet på denne slåtten "hakkeslått".

Gammel eng som er gått over frå klöver og timotei til kun vein og naturlig gras blir her kaldt "voldhöi" eller "sauehöi". Ellers har en for kunstig eng benevnelsen Isteårs - 2detårs - 3deårs og 4deårs eng. For rabber og kanter som för nevnt-hakkeslått.

Svar på de oppsatte spörsmål:

I. Med eng mener man kunsti höi.

Höi av damle engstykker, som er gått over til bare "vein" og naturlig gras blir kaldt "Voldhöi" eller også "sauehöi". Den samme benevnelse brukes også for höi av utslåtter eller höi av naturlig vokset gras. Ja en kjenner ordet "Eke" - "Havreekre" - Også "Havretrede". - Det var åkerstykker som det ikke lenger vil vokse korn på og som var igjengrodd med ugras eller naturlig gras og blev beitet av krötra.

For kunsti eng bruktes og brukes å inndele kvaliteten etter årgangen. (Se foran)

En regner, som regel, 2det og 3de-års eng for best i kvalitet Ofte er Iste-års eng mere grov og stiv. Den små og mjuke alsikeklöver florerer også, som regel, i 2det års eng, men dette er individuelt for de forskjellige år. I et engstykke, som Iste året har været så å si fritt for rödklöver kan det plutselig i 2det eller 3de-års eng komme en overveldende mengde rödklöver.

I gammel tid var benevnelsen - "voldhöi"-"sauehöi" "finhöi" eller "gohöi". Nu forekommer skjelden voldhöi.

men benevnelsen brukes hvis man har slikt höi eller utslått, - ellers har man navn som - "kröterhöi"- (grovt og mulig ugrasblandet) - "Hestehöi"(passelig klöver og timotei blandet) og "byhöi"-som regel beste kvalitet - for endel år tilbake da kjöring av löshöi til byen (Oslo) florerte her. Det var da ment det beste og mest velbergede höi en hadde. Og så endelig navnet "hakkeslått" - höi fra veikanter,gröfter bakkekanter og lignende.

"Stuttorv"er lite kjendt her både i gammel og ny tid. En har ikke hat slik utslått,at dette redskap har været nödvendig. Redskapet er dog kjendt her finnes vel og brukes enkelte steder den dag i dag for eks. til hakking i haven. Det er og har været "langorv" som blev brukt til den såkaldte"hakkeslått" - både over og underarmsorv. Ja i gammel tid - dengang ikke slåmaskinen var kommet i bruk-var det sjölsagt "langorvet," som også var brukt til engslåtten.

2. Når kratskog og rabber skulle ryddes kaldte man det "Bråtårydning" eller "Bråtåbrått" såfremt rabben eller stykket egnet seg for dyrkning. Var det et mindre areal eller langs skogkant, gröftekant eller lignende,som blev opprensket, blev også benevnelsen "Kåsåbrenning" brukt. Kvistehaugen,som blev opprensket og skulle brendes kaldte en "Kåsåhaugen".

Arbeidet blev utfört den tid på året en hadde anledning,men helst höst og vår. Blev slikt arbeide utfört midt på sommeren måtte brenningen utestå til hösten da det var mindre farlig for varmen. Var det store trær som skulle ryddes vekk hugg og spadde man gjerne lös roten,så treet bröt stubben lös i faldet. I senere rydninger for beite har det gjerne været skik og bruk å

2) la stubben stå å råtne. Kvist og brask mellem stubbene blev brendt og engfrö og beitefrö sådd, og etterhvert stubbene råtnet blev frö også sådd i stubbetomten.
Ja den store som er i innmarken blir ryddet bort.
I gammel tid blev også småsten plukket vekk fra jordstykkene i innmarken.
I de strök av bygden hvor der går sandmorener vidner store, lange stengjerder om et "ubendig" arbeide på dete område.

3) Etter at skiftebruket tok til plöide og snudde en vel slik gammel mosevoksen vold. Om en hadde noen råd med ~~xxxx~~ slik vold för den tid kjenner en ikke til.
Rikelig overspredning av naturgjödsel var et middel mot slik mosebakke, men i tiden för skiftebruket tok til var det vel heller ikke noen rikelighet av denne vare, da krötra mest mulig av året gik ute og det blev utilstrekkelig med gjödsel til bruk for det öimed.

Når engfrö var kjendt og brukt som avlet frö er heller ikke godt og tidfeste, men det er lite sansynlig at det har været kjendt og brukt som isåningsfrö i noen utstrekning för skiftebruket og den kunstige engdyrkning tok til ut over det frö en kunne oppnå å få sådd ut ved å strö utover volden boss og oppsop fra "lauegolvet -"lyvugolvet" (tykk 1).

4) Ja gröftning er kjendt her nokså langt tilbake i tia.
Den förste gröftning var jo de åpne gröfter og renner i de forskjellige domper og dalförer i innmarken.
Til eksempel tok man opp åpne gröfter langs skogkanter og skograbber som lå ovenfor og höiere en det oppdyrkede areal eller jordstykke.
Man oppnådde derved å lede "siget" fra skograbben vekk fra dyrkningsstykket. Senere lærte man seg til å lage

4) lukkede renner av sten for grundvandet. Dette fordret et kolosalt arbeide.Först måtte gröften graves stor og brei for å gi plass til litt stor sten.
Siden måtte der i bunden på gröften bygges en liten kanal hvor vandet kunne löpe. Derettet blev gröften fyldt med sten helt opp til under det såkaldte "plog-landet" - "plogdybden" og så överst fyldt med jord.
Det var et slitsomt og sent arbeide og fordret en masse sten. Der det var mye sten i jora,som skulle ryddes vekk blev denne sjölsagt brukt,men det blev også tilkjört lass på lass med sten.
Blev dette arbeide godt ognöiaktig utfört kunne disse gröfter virke godt i mange år og det finnes sten - gröfter her i Kråkstad,som er lagt for etpar mannsaldre siden,som ialfald delvis, virker den dag i dag.
På min fedregård Skjönhaug i Kråkstad har min Far -Julius Berg f.1846 - gravet mange slike stengröfter.
Ja mange blev også gravet den tid min bestefar kirkesanger Chr. Bergh hadde gården- eiendommen kjöpt i 1864.-Da jeg overtok gården i 1918 - og begyndte en mere systematisk gröftning med drensrör - ja dette,og bruken av drensrör var jo også sjölsagt påbegyndt lenge för den tid,men mere som spredt gröftning i tiden jeg var hjemme på gården hos Far - senere utfört av meg mere systematisk - da traf vi ret ofte på stengröfter hvor avlöpet var mere eller mindre tetnet til. Var bakkeheldingen slik,at vi kunne overskjære disse stengröfter med de nye drensrörgröfter så vandet fikk avlöp igjen,så kunne de gamle stengröftene begynde å "trekke" igjen lange strekninger.

En måte å gröfte på i gammel tid - og da særlig myrlente jordstykker - var å legge "Lauvedstrangler" i bunden på gröften og"ris og kvast "oppå der under

4) jordlaget. Disse gröfter kunne også trekke i mange år når det var nogenlunde godt"fald". - avheldning-.

Almindelig vatning av det dyrkede jordareal kjenner en ikke til i Kråkstad,når en untar i gammel tid, å lede hevdvandet fra gårdstun og"gjödseldemmer" ut over de nærmeste eng og åkerstykker.

Gamle delingsdokumenter viser,at i gammel tid, da overgjödsling var mindre brukt og kjendt, hadde hevden fra gårdstuften stor betydning.

Som bevis herfor kan anföres,at da gården Asper Övre - (nordre) gr. nr.33 br.nr.I i 1847 blev delt mellem tre sösken i tre bruk - Skjönhaug Östre gr.33 br.nr.2 og Skjönhaug Vestre gr.33 br.nr.3, så skulle hver av disse gårder ha et jorde som gikk opp til hovedbölets hustuft for å få "hevdet" jord.

5) Som för nevnt,så har det været lite med utslåtter i Kråkstad og overgjödsling av slik"grasbotten" - "grasbånn" - har vel neppe været brukt ut over den gjödsel som blev lagt att etter dyra.

I den ældste tid da slåtteland var slåtteland og åker var åker helt til skiftebruket omkring 1850 kom istand og man lærte at skifte av sædsorter og gjödsling av åker også kunne öke formengden til dyra, så var nok den oppsamlede vintergjösla brukt på slåttelandet for å få mest mulig höi.

Å tidfeste dette er vel umulig for kjendskap om nytten av gjödsling på vold er vel så gammel som fra den tid en begyndte å samle gras til vinterfor for dyra. Om ikke andet så erfarte man jo dette i og med den gjödsla dyra la etter seg ved beite. Derimot tok vel bruken av gjösling på åker til i og med at skiftebruket blev almindelig.

5) En kjenner ikke til mengden av den gjödsel blev brukt på eng. Det avhang vel av å mye gjödsel en hadde og hvor store areal en skulle fare over. En har bare hört gamle folk fortelle,at i gammel tid var en meget forsigtig med den gjödsel en hadde. Dem måtte nå lengst mulig og blev derfor smuldret å spredt så fint og jevnt som råd var - enten det var på åker eller eng.

Helt op til min barndom i hundreårsskiftet var dette tilfelle. - Jeg har i et tidligere emne beskrevet og nedtegnet et riss av det gjödselprett,som blev brukt når en skulle spre gjödsel i potetrankene for å få gjödslen utover så jevnt som mulig og få den til å rekke så langt som mulig.

En nyere og nuværende beregning av naturgjödsel regner man 8 a IO lass pr. mål for god gjödsling.

6) Når en spör gamle folk om det i ældre tid bruktes noe sjærskildt navn på eng,som var gjödsla,så får en ikke noe bestemt svar på det ut over det,at man kaldte og fremdeles kalder et stykke,som er gjödsla og isådd grasfrö for "utlegg" - og förste höiavlinga for "försteårshöi" - "försteårs-eng".

Ordet "hevdfor"er kjendt her.

7) Husa blev vel i gamal tid plasert der en fandt peneste og höveligste tomten. En har det inntryk,at höit frittliggende med god utsigt har spildt en dominerende rolle. Av den grund ligger de fleste gårder gjerne på et av eiendommens höiste pungter. jeg tror neppe at hevding av nedenfor liggende jordstykker har været direkte årsak til dette,men derimot hadde det en viss betydning,at man dermed oppnådde de best mulige törlagte tun.

I gammel tid,da gjödsel og avfaldshaugen lå uten-

7) -for uthusveggen blev sjölsagt hevden og siget fra denne utnyttet på de nærmeste og nedenforliggende jordstykker. - I min barndom så jeg ofte dette "siget" utnyttet på den måte,at det var lavet små furer og renner i forskjellige retninger nedover bakkeheldingen. En kjenner jo også til,at i gamal tid så blev "jola"(tykk l) rundt husa kaldt "hevda" jord.

Se betydningen herom i svar 4 (Asper Övre)

Åkerene blev vel lagt der en mente å ha behov for å snu volden. "Hevdsiget" var neppe bestemmende her - ialfald etter skiftebruket og dermed delvis gjödsling av åker var kommet istand. Men en vet,at i gammel tid,da en hadde knapt med gjödsel så sprette man denne på toppene der jorden var "skrenest" og utnyttet "siget" på den måten. En mente,at i dompene var matjorden dypest og der var det hevd nokk lel. Dette hensyn blir delvis praktisert også idag ved gjödsling av åker.

8) Som för nevnt,så har det været lite overgjödsling av eng med naturgjödsel etter at skiftebruket kom istand. Den gjösla dyra la etter seg på beite og ved höstbeiting inne på innmarken blev - særlig för i tiden - omhyggelig spredt utover. Dette kunne gjöres om hösten,men blev svert ofte gjort tidlig om våren. Som redskap brukte man ei potethakke - potetgrev eller ei rakerive.

I gammel tid brukte man i Kråkstad den i emne Gjödselklubba för omtalte "Bråtåriva".

Med samme redskap var også nöiaktig smuldring og spredning av gjödslen på åker brukt i gammel tid - såfremt ikke det i samme emne omtalte gjödselbrett-var brukt. Brukte man gjödselbrettet så foregikk jo smuldringen i dette för man med brettet "rislet" gjödslen jevnt utover. Riss av disse redskaper foreligger i tidligere emne.

Disse nevnte redskaper og denne nöiaktige behandling av gjödsla höldt seg nok i bruk her i Kråkstad til ca 1860 - -65 åra.

8) I femårsinnberetning fra amtmannen i 1855 nevnes innförsel av "Rulleharven" - det var vel en lignende type vi nu kaller "valseharv", og som brukes til å smuldre utspredet gjödsel og ellers "jordkonk" med. en kan vel gå ut fra, at fra den tid var nyere redskaper tat ibruk. De to nevnte redskaper for gjödselspredning har jeg dog selv sett og hatt i mine hender i min barndom.

9) Beiting av eng og "utslottet" eller anden utmarksbeite var selvfölgelig for å spare på vinterforet og for at dyra hadde godt av å gå ute. Den gjödsling som blev en fölge av dette kom i anden rekke.

Höstbeiting av innmarken - eng - regnes idag for mindre ~~god~~ holdig for enga, og det samme har vel gjort seg gjeldende för i tiden - særlig etter at en tok til å dyrke kunsti eng, og da sjölsagt verst i blöte höster.

Det var - og er vel av hensyn til dyras trivsel - besparelse av vinterfor og til, at god beite gav rikelig melk i bötta, at "beiting" var brukt og fremdeles brukes.

Kunsti eng - ja også naturlig vold og utslåtter stod seg sjölsagt på å få gjödsla tilfört på anden måte en ved beiting.

Om det i gammel tid var visse engstykker eller slåtteland som blev spart for beiting kjenner en ikke til. Nu forekommer det nokk ofte, at det og det engstykke blir spart og da særlig i våte höster.

10) En kan ikke sie, at det er gjort noe större skifte på beiting av eng. Det å beite - ialfald 4 og 5 års eng gjöres fremdeles. Utstrekningen av beitingen avhenger av sommeren og hösten, om den er tör eller våt.

Noe endring i forholdet er det vel blit, da det omkring 1920 - årene blev moderne med de såkaldte "Kulturbeiter".

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

IO) Etter hvert er denne form for beiter mere og mere almindelig og i den senere tid er mangen en dårlig bevokset skograbbe eller bakket dalföre blit opprensket og"utlagt" til "kulturbeite".
Mange steder er dyrket engareal også "utlagt" til slikt beite.Der hvor en har fått rikelig med slik fast beite blir engbeiting spart.
Disse beiter kaster jo mye mere avseg en för på grund av den tiltagende bruk av kunstgjödsel. Slike beiter er oppdelt i felter og ny gjödselspredning blir foretat,når feltet en tid på sommeren har "hvilepause"- ikke beites.

Kunstgjödsel er den vanlige gjödsling,men også overspröiting av "lande" der hvor en har fått ordnet seg med "landekom". Har man så anledning til overvanning på törsommeren,så får man jo igrunden det beite man önsker. Men dette er jo ikke hvermanns sak-i alfald i Kråkstad hvor en er så fattig på vand og tjern.

II) Ja i gammel tid var en nöie med å spre ut gjösla etter dyra. For det meste blev det gjort tidlig om våren,men kunne også gjöres om hösten. Se forövrig dette omtalt i spörsmål 8.

En kjenner ikke til noe spsiell redskap,som var ~~xxxx~~ brukt til dette arbeide.

I2) Ja i gammel tid var sommerfjös i bruk. En kunne ha et særskildt og mindre til sauene. Særlig var dette tilfelle på de gårder hvor en hadde store utmarksbeiter. En kjenner ikke til noen særskildt behandling av den gjödsla som blev oppsamlet i slike sommerfjös, andet en at, når hösten kom,så blev sommerfjöset gjort rent og gjödsla lagt i haug og gjemt for spredning sammen med

I2) anden gjödsel om våren eller den blev sprett utover beite eller åker med det samme om hösten.

I3) Ja innhegning var også brukt,særlig i utmarksbeite og man ikke hadde sommerfjös der. Slik innhegning er her kaldt "kröttettree"
Innhegning for transport av dyra til a fra beite - enten frem til gården eller til sommerfjöset kaldte man "fegata". Slik innhegning går under samme navn den dag i dag.

I4) Flytbar "grindgang" kjenner en ikke her.

I5) Udyr som varg og björn ligger langt tilbake i tiden her og ingen kan vel huske og fortelle om noe större plage av den sort her. Dog vet en,at der har forekommet varg her. -- Min Far fortalte,at på klokkergården - den samme som er idag - hos min bestefar Chr. Bergh f.I0/I I8I6 og döde I883 - lærer og kirkesanger i Kråkstad I843 -I860 - hadde en stor puddelhund. Den blev tat av ulven en nat den blev liggende ute . Man fulgte blodsporene i snöen flere kilometer borover der ulven hadder dratt hunden med seg. Men det var selv i den tiden bare enkelte"omstreifere" av ulv i hårde vintre, som kunne forekomme. Noen egentlig ulveplage kan ingen betette om her.

I6) Ukjendt.
I7) Hurjing eller gjetergutt er vel også ukjendt her,når en untar gjeting av buskapen fremme i innmarken for å holde den borte fra åker og eng,som den ikke fikk lov og beite.

I8) Ukjendt.
I9) Ja "kve" - "krötterkvee" - "kröttertree" - "sauetee" er kjendt her. Også som navn på en rabbe eller et jordstykke for eks.p "sauetree"- også uttalt "sauetröe".

20) Sætrer er ujkendt her.

3067

2I) Ukjendt.

Kråkstad 26de mars I949.

Akersh.
Kråkstad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM.
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mennsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen åt den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverike. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

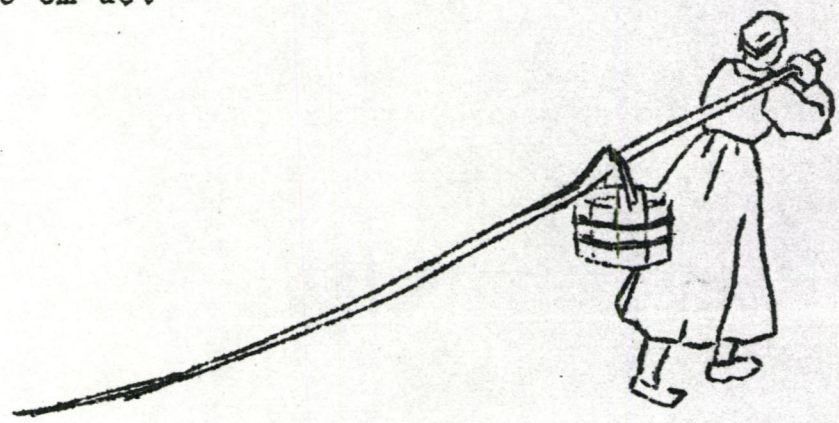

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Tilleggsspørsmål nr. 5 Vannbæring.

Ein har ikke hört noe om, at denne måte å bære vand på har forekommet i Kråkstad kommune.

Tilleggsspørsmål nr. 12. Ønsket Engkultur

Nei i Kråkstad kommune har en aldrig hört at der er brukt fiskehoved og kumøkk til brensel.

Kråkstad -50

4084

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Peter Berg.